

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представка број 5591/10

**Милица ЂОРЂЕВИЋ и други против Србије
и још три представке
(види списак у прилогу)**

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању већа 17. јануара 2017. године у саставу:

Luis López Guerra, *председник*,

Helena Jäderblom,

Helen Keller,

Dmitry Dedov,

Branko Lubarda,

Pere Pastor Vilanova,

Alena Poláčeková, *судије*,

и Stephen Phillips, *секретар Одељења*,

С обзиром на горе наведене представке поднете у различито време како је назначено у приложеној табели,

С обзиром на запажања која је поднела Тужена држава и запажања која су као одговор доставили подносиоци представки,

С обзиром на коментаре Међународне комисије правника и „ILGA-Europe” (Европски огранак Међународног удружења лезбијки и хомосексуалаца), којима је Председник дозволио да доставе писане поднеске Суду (члан 36. став 2. Конвенције и Правило 44 став 3.),

После већања, доноси следећу одлуку:

ЧИЊЕНИЦЕ

1. Подносиоци представки су Удружење „Парада поноса Београд” (у даљем тексту: „Удружење”), локална невладина организација основана 16. октобра 2010. године ради подржавања и заштите права ЛГБТ особа у Србији, и 18 српских држављана. Све њих заступа Београдски центар за људска права, локална невладина организација. Списак подносилаца представки са њиховим личним подацима налази се у прилогу.
2. Владу Србије (у даљем тексту: „Влада”) заступао је њен заступник у то време госпођа В. Родић.

А. Релевантна позадина

3. Покушај организовања мирних демонстрација у центру Београда ради промовисања једнакости и видљивости ЛГБТ особа у Србији био је 31. јуна 2001. године („Парада поноса”). Овај догађај је грубо прекинут.
4. „Парада поноса” одржана је у Београду 10. октобра 2010. године са званичном дозволом. Иако је сама парада одржана без инцидената, полиција је морала да се супротстави бројним насилним противницима који су покушали да је прекину. Саопштено је да је више од 100 полицајаца повређено.
5. Ове представке односе се на покушаје одржавања „Параде поноса” 2009. године, 2011. године, 2012. године и 2013. године.

Б. Околности предмета

6. Чињенице предмета, како су их стране изнеле могу се сумирати како следи.

1. „Парада поноса” 2009. године (представка број 5591/10)

(а) Увод

7. Подносиоци представки у овом случају су госпођа Милица Ђорђевић, господин Душан Косановић, госпођа Мајда Пауча, госпођа Марија Савић и госпођа Драгана Вучковић.

(б) Организација „Параде поноса”

8. Подносиоци представки, заједно са другим лицима, учествовали су у организацији „Параде поноса” 2009. године.
9. Подносиоци представки су 31. августа 2009. године обавестили Полицијску управу Стари град да су за 20. септембар 2009. године у 13:00 часова планиране мирне демонстрације. Демонстрације су требале да имају два дела, окупљање на платоу испред Филозофског факултета и поворку улицама у центру Београда. Према објашњењу подносилаца представки изабрано место имало је симболичну важност као традиционални јавни форум за демократију и људска права у Србији.
10. У августу и септембру 2009. године организатори и представници Министарства унутрашњих послова имали су више састанака у вези са организацијом и безбедношћу „Параде поноса”.

11. Полицији је 7. септембра 2009. године достављен поднесак са детаљним планом активности у вези са организацијом и безбедношћу „Параде поноса”, заједно са захтевом Министарству унутрашњих послова да достави своје сугестије и мишљења у вези са предложеним планом.

12. Локални медији су 15. септембра 2009. године објавили да ће према процени безбедности државне Службе безбедности ”20. септембра 2009. године десничарске организације, удружења родитеља и фудбалски хулигани употребити насиље у покушају да спрече „Параду поноса”, ако у међувремену организатори параде добровољно не одустану од њеног одржавања”.

13. Одељење за саобраћај Београда је 17. септембра 2009. године издало дозволу за посебан режим саобраћаја за време планираног окупљања уз помоћ Министарства унутрашњих послова које је захтевало да организатори покрију све трошкове.

14. На састанку са председником Владе 19. септембра 2009. године подносиоцима представки је уручена одлука, коју је истог дана донео шеф полиције, да се „Парада поноса” премести из центра града у предграђа због „изузетно високог ризика”.

15. Организатори су сматрали да је догађај немогуће организовати за један дан и да нова локација није била задовољавајућа за поруку коју је окупљање требало да пренесе јавности. Због тога „Парада поноса” није одржана.

(в) Поступак пред Уставним судом

16. Подносиоци представки су 19. октобра 2009. године изјавили уставну жалбу у којој су тврдили да је Тужена држава одговорна за повреду њиховог права на слободу окупљања због одлуке од 19. септембра 2009. године којом је парада *de facto* забрањена. Они су, даље, тврдили да држава није испунила своју позитивну обавезу да учеснике планираног догађаја заштити од напада трећих лица. Осим тога, подносиоци представки су тврдили да је држава одговорна за повреде забране дискриминације. Органи нису испунили своју позитивну обавезу да подносиоце представки заштите од дискриминаторског поступања трећих лица због њихових сопствених дискриминаторских мотива. Штавише, подносиоци представки су тврдили да им је повређено право на делотворан правни лек. Они су од Уставног суда тражили да односним државним органима наложи да предузму све неопходне и оправдане кораке да би се осигурало безбедно одржавање следеће „Параде поноса” и да утврди њихово право на материјалну и нематеријалну штету.

17. Уставни суд је 22. децембра 2011. године утврдио повреду права подносилаца представки на слободу окупљања и права на делотворан правни лек у вези са правом на судску заштиту. Уставни суд је утврдио да је одлука од 19. септембра 2009. године незаконита зато што Министарство унутрашњих послова није овлашћено да промени локацију прописно пријављеног мирног окупљања. Иако њом „Парада поноса” није изричито забрањена, спорном одлуком је делотворно ограничено право подносилаца

представки на мирно окупљање, а она је подносиоцима представки уручена само дан пре планираног догађаја.

18. У вези са притужбом да државни органи нису заштитили учеснике „Параде поноса” од насилних поступака трећих лица усмерених против њих, Уставни суд је закључио да потенцијална претња насиља против учесника догађаја која није остварена није представљала доказиву тврдњу за утврђивање повреде уставних права подносилаца представке. У вези са притужбом подносилаца представки на дискриминацију, Уставни суд је утврдио да подносиоци представки нису пружили *prima facie* доказ којим би се држави ставило на терет да је подржала разлике у поступању. У предмету нема ничега што указује да је непосредна забрана „Параде поноса” била мотивисана дискриминишућим ставом државних органа према подносиоцима представки на основу њихове сексуалне оријентације. У вези са захтевом за накнаду штете, Уставни суд сматрао да је објављивање његове одлуке у „Службеном листу” представљало довољно правично задовољење за подносиоце представки. Уставни суд је посебно утврдио:

„[С]уштина повређеног права је такве природе да се правично задовољење не може постићи досуђивањем било какве накнаде материјалне или нематеријалне штете коју се претрпели подносиоци представке зато што они нису били једини организатори скупа, а такође имајући у виду и права других лица која су била потенцијални учесници скупа”.

2. „Парада поноса” 2011. године (представка број 17802/12)

(а) Увод

19. Подносиоци представки у овом случају су госпођа Соња Габелић Шпицер, господин Горан Милетић, господин Дарко Köning, господин Слободан Стојановић, госпођа Јованка Тодоровић Савовић и господин Адам Пушкар. Они су чланови Удружења.

(б) Организација „Параде поноса”

20. Удружење је 26. августа 2011. године обавестило Полицијску станицу Савски венац („Полицијска станица СВ”) о мирним демонстрацијама планираним за 2. октобар 2011. године у 11:00 часова. Демонстрације су требале да имају два дела, мирно окупљање у парку „Мањез” и поворку улицама у центру Београда.

21. У периоду од 30. августа до 29. септембра 2011. године Удружење је одржало неколико састанака са представницима Министарства унутрашњих послова и представницима органа у вези са организацијом и безбедношћу „Параде поноса”.

22. Неколико десничарских организација обавестило је органе о намери да одрже демонстрације 1. и 2. октобра 2011. године.

23. Полицијска станица СВ је 30. септембра 2011. године донела одлуку да се „Парада поноса” забрани ослањајући се на списак наведен у члану 11 (1) Закона о јавном окупљању из 1992. године, наиме, да ће одржавање скупа проузроковати сметње у

јавном саобраћају и представљати претњу за здравље, јавни морал и сигурност лица и имовине. Посебним одлукама органи су, такође, по истом основу забранили сва друга јавна окупљања планирана за 1. и 2. октобар 2011. године.

24. Истог дана је спорна одлука уручена представнику Удружења у просторијама Полицијске станице СВ. Убрзо након тога, господин Горан Милетић се састао са представницима полиције који су га обавестили да је полиција прибавила информације да хулигани планирају да изазову немире у разним деловима Београда паљењем аутомобила и аутомобилских гума и да тако спрече полицију да учеснике „Параде поноса” заштити на одговарајући начин.

(в) Поступак пред Уставним судом

25. Подносиоци представки и Удружење су 31. октобра 2011. године изјавили уставну жалбу против одлуке од 30. септембра 2011. године. Они су посебно тврдили да је држава одговорна што није заштитила учеснике „Параде поноса” од насилних напада трећих лица и што није спречила њихову дискриминацију. Они су, даље, тражили од суда да утврди њихово право на накнаду материјалне и нематеријалне штете.

26. Уставни суд је 18. априла 2013. године утврдио да подносиоци представки нису имали активну легитимацију за подношење уставне жалбе, зато што је званични организатор догађаја било удружење и одбацио је њихову жалбу. У вези са Удружењем, суд је утврдио повреду његовог уставног права на судску заштиту, права на делотворан правни лек и права на слободу окупљања. Уставни суд је утврдио да је Удружењу била ускраћена могућност да обори забрану зато што му је спорна одлука уручена само два дана пре планираног окупљања. Суд је утврдио, ослањајући се на праксу овог суда, посебно на предмет *Bączkowski и други против Пољске* (број 1543/06, 3. мај 2007. године), да су правни лекови који су били доступни Удружењу имали *post-hoc* карактер и да нису могли обезбедити одговарајуће обештећење у вези са наводним повредама. Он је даље утврдио да, иако се не може закључити да је одлука од 30. септембра 2011. године произвољна, непостојање могућности да се делотворно оспори ограничење уставом загарантованог права довело је до кршења права на судску заштиту и права на делотворан правни лек и, сходно томе, права на слободу окупљања. Удружењу је досуђено 500 евра (EUR) за накнаду нематеријалне штете, које је требало претворити у српске динаре по просечном девизном курсу Народне банке на дан исплате. Захтев за накнаду материјалне штете је одбачен.

27. Суд је одбацио као очигледно неосновану притужбу у вези са наводним пропустом државе да заштити учеснике „Параде поноса” од насилних напада трећих лица пошто јавно окупљање није одржано. Он је, такође, одбацио притужбу на дискриминацију као очигледно неосновану, због тога што су органи забранили све догађаје планиране за 2. октобар 2011. године, укључујући и оне које су планирале десничарске организације.

3. „Парада поноса” 2012. године (представка број 23138/13)

(а) Увод

28. Подносиоци представки у овом случају су господин Горан Милетић, господин Слободан Стојановић, господин Адам Пушкар, госпођа Маја Мићић, госпођа Бојана Ивковић и господин Адорјан Каруцз. Они су чланови Удружења.

(б) Организација „Параде поноса”

29. Удружење је 3. маја 2012. године обавестило полицијску станицу СВ о мирним демонстрацијама планираним за 6. октобар 2012. године. Демонстрације су требале да имају два дела, окупљање у парку „Мањеж” и поворку улицама у центру Београда.

30. Са циљем промовисања једнакости и видљивости сексуалних мањина, поред параде, организатори су планирали серију других догађаја, као што су „Недеља поноса”, која је требало да се одржи од 1. до 7. октобра 2012. године.

31. Полицијска станица СВ је 3. октобра 2012. године донела одлуку да забрани јавно окупљање по истом основу као и раније (види став 23. у горњем тексту). Одлука је Удружењу уручена истог дана.

(в) Поступак пред Уставним судом

32. Подносиоци представки су 5. новембра 2012. године изјавили уставну жалбу против одлуке од 3. октобра 2012. године.

33. Уставни суд је 9. јула 2013. године утврдио да подносиоци представки немају активну легитимацију за изјављивање уставне жалбе, јер је Удружење званични организатор догађаја и одбацио је њихову жалбу. Осим тога, Уставни суд је приметно да је жалба поднета ван рока, наиме, ван рока од месец дана од дана достављања спорне одлуке.

4. „Парада поноса” 2013. године (представка број 25474/14)

(а) Увод

34. Подносиоци представки у овом случају су господин Горан Милетић, господин Иван Ђурић, господин Марко Илић, госпођа Бојана Ивковић, госпођа Маја Мићић, господин Адам Пушкар, госпођа Ивана Савић, господин Слободан Стојановић и Удружење. Неки подносиоци појединачне представке су чланови Удружења.

(б) Организација „Параде поноса” 2013. године

35. Удружење је 5. октобра 2012. године обавестило Полицијску станицу СВ о мирним демонстрацијама планираним за 28. септембар 2013. године. Демонстрације су требале да имају два дела, окупљање у парку Мањеж и поворку улицама у центру Београда.

36. Полицијска станица СВ је 27. септембра 2013. године донела одлуку да се јавно окупљање забрани по истом основу као и раније (види став 23. у горњем тексту). Она је Удружењу уручена истог дана.

37. Подносиоци представки су 23. октобра 2013. године изјавили уставну жалбу Уставном суду.

38. Уставни суд је 21. априла 2016. године нашао повреду права Удружења на судску заштиту, права на делотворан правни лек и права на слободу окупљања. Уставни суд је утврдио да је Удружењу била ускраћена могућност да оспори забрану зато што му је спорна одлука уручена само два дана пре планираног окупљања и одбацио жалбу у односу на преостале подносиоце представки због непостојања активне легитимације. Штавише, суд је одбацио притужбу Удружења због дискриминације. У свом образложењу суд се ослонио на аргументе из његове одлуке од 18. априла 2013. године (види став 26. у горњем тексту). Удружењу је досуђено ЕУР 800 на име накнаде нематеријалне штете које је требало претворити у српске динаре по просечном девизном курсу Народне банке на дан исплате. Захтев за накнаду материјалне штете је одбачен.

В. Остале релевантне информације и каснији развој догађаја

39. „Параде поноса” одржане су 28. септембра 2014. године, 20. септембра 2015. године и 18. септембра 2016. године у центру Београда са званичном дозволом и уз јаку полицијску заштиту. Оне су прошле без инцидената.

40. У поступку покренутом по сопственој иницијативи Уставни суд је 9. априла 2015. утврдио да Закон о јавном окупљању из 1992. године није у складу са Уставом. Он је утврдио да су бројне уставне жалбе у вези са правом на слободу окупљања откриле структурни проблем у овом питању који произилази из примене Закона о јавном окупљању из 1992. године. Суд се, између осталог, позвао на своје одлуке од 22. децембра 2011. године и 18. априла 2013. године у вези са забраном „Параде поноса” (види ст. 17. и 26. у горњем тексту). Он је посебно утврдио да ограничења у остваривању права на слободу окупљања, предвиђена чланом 11. тог Закона, нису у складу са дозвољеним основама за ограничења наведеним у члану 54. Устава. Штавише, поступак за опозив забране јавних окупљања, предвиђен чланом 11. Закона, није нудио минималне услове за делотворан поступак: он није прецизирао рок за подношење жалбе против одлуке о забрани јавног окупљања, нити рок у ком надлежни другостепени орган треба да одлучи о жалби (види став 44. у даљем тексту). Тај поступак је онемогућавао добијање правоснажне одлуке пре датума планираног окупљања и као такав је био супротан члану 22. Устава (право на судску заштиту) и члану 13. Конвенције. Суд је даље подвукао да у складу са чланом 54. Устава грађани имају право на слободу мирног окупљања и да се ова слобода може ограничити само из разлога који су наведени на истом месту. Према томе, како је мирно окупљање било у начелу свуда дозвољено (на свим локацијама), дефиниција „локације” одговарајуће за јавно окупљање из члана 2. Закона о јавном окупљању из 1992. године (види став 42. у даљем тексту) била је супротна Уставу. На основу члана 168. став 3. Устава, Закон о јавном окупљању из 1992. године престао је да важи 23. октобра 2015. године, даном објављивања одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Г. Релевантно домаће право

1. Устав Републике Србије

41. Релевантне одредбе Устава Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/06) гласи како следи:

Члан 21. ст 2. и 3.

„Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације. Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Не сматрају се дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима..”

Члан 22.

„Свако има право на судску заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом, ...

Грађани имају право да се обрате међународним институцијама ради заштите својих слобода и права зајемчених Уставом.”

Члан 36. став 2.

„Свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу ...”

Члан 54.

„Мирно окупљање грађана је слободно.

Окупљање у затвореном простору не подлеже одобрењу, ни пријављивању.

Зборови, демонстрације и друга окупљања грађана на отвореном простору пријављују се државном органу, у складу са законом.

Слобода окупљања може се законом ограничити само ако је то неопходно ради заштите јавног здравља, морала, права других или безбедности Републике Србије.”

2. Закон о окупљању грађана из 1992. године

42. Закон о окупљању грађана из 1992. године („Службени гласник РС”, бр. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 101/05) био је на снази до 23. октобра 2015. године. Према члану 1. овог закона свако је имао право да остварује право на слободу мирног окупљања на начин прописан овим законом. Члан 2. Закона прописивао је да се „јавно окупљање” односи на организовање и одржавање скупа или друге врсте окупљања на месту које одговара тој намени. „Локација одговарајућа за јавно окупљање” односила се на локацију која је приступачна за окупљање људи и у којој јавно окупљање не омета друмски саобраћај, не прети здрављу, јавном моралу или безбедности лица и имовине. То је, такође, била локација кроз коју је јавни саобраћај пролазио када је могуће да се

саобраћај привремено преусмери, као и да се обезбеди заштита здравља и безбедности лица и имовине, за што је требало обезбедити средства у складу са Законом. Те локације требало је да дефинишу локални органи.

43. Свако физичко или правно лице могло је поднети захтев за одржавање јавног скупа (члан 4.). Он се морао поднети локалном органу (организациона јединица Министарства унутрашњих послова) у општини у којој је јавно окупљање требало да се одржи, најмање 48 сати пре планираног датума окупљања. Захтев је морао да садржи информације о циљу и програму окупљања, као и информације о правцу кретања демонстрација из једног места у друго (члан 6.). Јавно окупљање које је сметало друмском саобраћају могло се одобрити ако је организатор прихватио да сноси трошкове преусмеравања саобраћаја и ако је платио депозит за ту сврху.

44. Локални орган је могао да забрани одржавање скупа ако би ометао јавни саобраћај или ако је подразумевао опасност за здравље, јавни морал или безбедност лица и имовине (члан 11.). Одлука о забрани јавног окупљања морала се уручити организаторима најмање 12 сати пре планираног времена окупљања. Жалба уложена на забрану није имала одгађајуће дејство. Закон није предвиђао ни рок за подношење жалбе, ни рок у коме другостепени орган треба да одлучи по жалби.

3. Закон о окупљању грађана из 2016. године

45. Закон о јавном окупљању из 2016. године („Службени гласник РС”, број 6/16) ступио је на снагу 5. фебруара 2016. године. Према члану 1. Закона свако има право на слободу мирног окупљања. Окупљање најмање 20 лица, позваних да учествују у јавној расправи или да изнесу мишљење о датом питању, сматра се окупљањем у смислу Закона (члан 3. (1.)). Дозвољена локација окупљања је свака локација приступачна за окупљање једног броја особа које нису појединачно идентификоване (члан 4. (1)). Окупљање се не дозвољава на локацији где, због карактеристика локације или њене посебне употребе, може да дође до претње безбедности људи и имовине, јавном здрављу, моралу, правима других лица и безбедности Републике Србије, као што су школе, здравствене установе и објекти од стратешког значаја за одбрану и безбедност државе (члан 6.).

46. Окупљање може организовати свако физичко и правно лице. Пре окупљања обавештење о томе мора се доставити локалном органу (организационој јединици Министарства унутрашњих послова) у општини где јавно окупљање треба да се одржи, најмање пет дана пре планираног датума окупљања (члан 12.).

47. Члан 8. прописује да се јавно окупљање не дозвољава ако угрожава безбедност људи и имовине, јавно здравље, морал, права других лица и безбедност Републике Србије; када је сврха окупљања да подстиче насиље, расну, националну, верску или другу дискриминацију, мржњу или нетрпељивост; да подстиче оружани сукоб или употребу насиља, или повреде људских права и права мањина; или ако је његова сврха повреда самог Закона. Одлука о забрани јавног окупљања мора се доставити најмање 96 сати пре планираног времена окупљања. Жалба против такве одлуке може се изјавити Министарству унутрашњих послова у року од 24 сата након њеног доношења

и она нема одлагајуће дејство. Министарство унутрашњих послова мора одлучити о жалби најмање у року од 24 сата од њеног пријема. Та одлука подлеже судској контроли пред надлежним судом (члан 16.).

ПРИТУЖБЕ

48. Подносиоци представки жалили су се да је дошло до незаконитог мешања у право на слободу изражавања и право на слободу мирног окупљања која су гарантована чл. 10. и 11. Конвенције, на основу промене локације окупљања 2009. године и забране окупљања планираних 2011. године, 2012. године и 2013. године. Они су се, такође, жалили на непостојање делотворног домаћег правног лека за њихове материјалне притужбе.

ПРАВО

А. Здруживање представки

49. С обзиром на њихову заједничку чињеничну и правну основу, Суд одлучује да представке здружи, према Правилу 42 став 1. Пословника Суда.

Б. Наводна повреда чл. 10, 11. и 13. Конвенције

50. Подносиоци представки су тврдили да су променом локације „Параде поноса” 2009. године и забраном одржавања „Параде поноса” 2011. године, 2012. године и 2013. године повређена њихова права предвиђена чл. 10. и 11. Конвенције. Они су се, такође, жалили на непостојање делотворног правног лека за њихове материјалне притужбе као што је гарантовано чланом 13. Конвенције. Ти чланови гласе како следи:

Члан 10.

„1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтевају дозволе за рад телевизијских, радио и филмских предузећа.

2. Пошто коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.”

Члан 11.

„1. Свако има право на слободу мирног окупљања и слободу удруживања с другима, укључујући право да оснива синдикат и приступи му ради заштите својих интереса.

2. За вршење ових права не смеју се постављати никаква ограничења, осим оних која су прописана законом и неопходна у демократском друштву у интересу националне безбедности или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите

здравља или морала, или ради заштите права и слобода других. Овим се чланом не спречава законито ограничавање вршења ових права припадницима оружаних снага, полиције или државне управе.”

Члан 13.

„Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.”

1. Поднесци странака

(а) Влада

51. Влада је изнела да подносиоци представки који су поднели представку број 5591/10 више не могу да тврде да су жртве наводних повреда, у смислу члана 34. Конвенције, а у смислу одлуке Уставног суда од 22. децембра 2011. године (види став 17. у горњем тексту), без обзира на чињеницу да им није досуђена никаква накнада. Она је даље тврдила да подносиоци из представки бр. 17802/12 и 23138/13 не могу да тврде да су жртве наводних повреда зато што је Удружење било званични организатор забрањених окупљања 2011. године и 2012. године. То је, такође, било мишљење Уставног суда (види ст. 26. и 33. у горњем тексту). Најзад, Влада је тврдила да би све представке требало одбацити због неисцрпљености, јер подносиоци представки нису сачekali исход уставног поступка пре обраћања Суду.

(б) Подносиоци представки

52. Подносиоци представки су тврдили да одлука Уставног суда од 22. децембра 2011. године није лишила подносиоце представке број 5591/10 њиховог статуса жртве, зато што нису добили никакво обештећење за утврђене повреде. У вези са статусом жртве подносилаца представки бр. 17802/12, 23138/13 и 25474/14, они су тврдили да су појединачни подносиоци ових представки или учествовали у организацији „Параде поноса” или су намеравали да јој се придруже.

(в) Мешање треће стране

53. Међународна комисија правника и „ILGA-Europe” изнели су да су стране уговорнице обавезне према међународном праву о људским правима да предузму позитивне мере да заштите људе од хомофобичног и трансфобичног насиља. Ослањајући се на коментаре Специјалног известиоца Уједињених нација, Венецијанске комисије и Организације за безбедност и сарадњу у Европи (ОЕБС), они су даље изнели да државама треба обезбедити малу слободу избора у односу на употребљена средства или мере које ће се предузети у спречавању насиља или нерета, где претња насиљем или застрашивањем долази првенствено од контра-демонстраната, где се то може оправдано очекивати и када је усмерена на групе највише изложене ризику. Надаље, државе морају успоставити одговарајући законодавни и управни оквир за гарантовање и омогућавање права окупљања.

2. Оцена Суда

54. Суд сматра да није неопходно да разматра примедбе Владе на ове притужбе, јер се оне сада могу сматрати решеним у оквиру значења члана 37. став 1 (б) Конвенције из следећих разлога (види *Sisojeva и други против Летоније* [ВВ], број 60654/00, став 96, ЕЦХР 2007-1).

55. Суд понавља да, према члану 37. став 1 (б), он може „у било којој фази поступка одлучити да представку избрише са списка предмета када околности доводе до закључка да је ... питање решено ...” Да би се утврдило да ли та одредба важи за предметни случај, Суд мора одговорити на два питања: прво, да ли околности на које се подносиоци директно притужују и даље постоје; и, друго, да ли су дејства евентуалне повреде Конвенције на рачун тих околности такође обештећена (види *Pisano против Италије* (брисање са списка) [ВВ], број 36732/97, став 42, 24. октобар 2002. године; *Sisojeva и други*, цитирана у горњем тексту, став 97; *Kaftailova против Летоније* (брисање са списка) [ВВ], број 59643/00, став 48, 7. децембар 2007. године; и *Konstantin Markin против Русије* [ВВ], број 30078/06, став 87, ЕЦХР 2012 (изводи)).

56. Ако се вратимо на предметни случај, и без обзира на одлуке Уставног суда о уставним жалбама подносилаца представки (види ст. 17, 26, 33. и 38. у горњем тексту), Суд констатује да је 9. априла 2015. године, у поступку који је покренуо на сопствену иницијативу, Уставни суд потврдио постојање структурног проблема који произилази из примене Закона о јавном окупљању из 1992. године и утврдио да је тај закон неуставан (види став 40. у горњем тексту). Он је престао да важи 23. октобра 2015. године. Нови Закон о јавном окупљању из 2016. године, којим су исправљени сви недостаци Закона из 1992. године који су битни за овај предмет, ступио је на снагу 5. фебруара 2016. године.

57. Суд констатује да је структурни проблем који је Уставни суд решио био у сржи притужби подносилаца представки. Промена локације „Параде поноса” 2009. године, забрана њеног одржавања 2011. године, 2012. године и 2013. године и непостојање могућности да се делотворно оспоре спорне одлуке биле су последица примене Закона о јавном окупљању из 1992. године. Штавише, чак и пре промене односног закона, 2014. године и 2015. године „Параде поноса” су одржане са званичном дозволом и заштитом полиције и прошле су без инцидената. Тај позитивни тренд се наставио: последња „Парада поноса”, одржана 18. септембра 2016. године, била је, такође, мирна (види став 39. у горњем тексту). Околности на које се подносиоци представки директно притужују – закони у вези са слободом изражавања и слободом мирног окупљања, што потврђују примери догађаја 2009. године, 2011. године, 2012. године и 2013. године – према томе више не постоје.

58. У вези са питањем да ли мере које су органи предузели представљају довољно обештећење, Суд констатује да су релевантни закони промењени. Ово је покренуто проактивним ставом Уставног суда. Штавише, као што је констатовано у горњем тексту, у последње три године „Параде поноса” су протекле без инцидената. Стога се чини да је, такође, дошло до позитивне промене у схватању јавности о питањима о

којима је реч. С тим у вези, Суд сматра да је обештећење које је Уставни суд пружио, у датим околностима, одговарајуће и довољно.

59. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да су испуњена оба услова примене члана 37. став 1 (б) Конвенције. Ствар која је довела до ових притужби може се, према томе, сада сматрати решеном у оквиру значења члана 37. став 1 (б). Најзад, ниједан посебан разлог у вези са поштовањем људских права, како је дефинисано Конвенцијом, не захтева од Суда да настави своје разматрање ових притужби према члану 37. став 1 *in fine*.

60. Према томе, представке треба скинути са списка предмета Суда у оној мери у којој се оне односе на притужбе према чл. 10, 11. и 13. Конвенције.

В. Остале наводне повреде Конвенције

61. Суд је разматрао преостале притужбе подносилаца представки према члану 14. Конвенције и члану 1. Протокола број 12 уз Конвенцију. Међутим, имајући у виду сав материјал који поседује, и у оној мери у којој су ове притужбе у оквиру надлежности Суда, он налази да оне не откривају никакву појаву повреде права и слобода утврђених у Конвенцији. Произилази да се ове притужбе морају одбацити као очигледно неосноване, према члану 35. ст. 3 (а) и 4. Конвенције.

Из тих разлога, Суд, већином гласова,

Одлучује да представке здружи;

Одлучује да представке скине са свог списка предмета у оној мери у којој се оне односе на притужбе према чл. 10, 11. и 13. Конвенције;

Проглашава преостале представке недопуштеним.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми 9. фебруара 2017. године.

Stephen Phillips

Секретар

Luis López Guerra

Председник

ДОДАТАК

Број	Представка број	Поднета	Име, датум рођења и пребивалиште подносиоца представке
1.	5591/10	30/12/2009	<p>Милица ЂОРЂЕВИЋ 06/03/1981 Београд</p> <p>Душан КОСАНОВИЋ 02/06/1974 Београд</p> <p>Мајда ПАУЧА 09/12/1979 Београд</p> <p>Марија САВИЋ 07/06/1979 Београд</p> <p>Драгана ВУЧКОВИЋ 04/08/1980 Земун</p>
2.	17802/12	20/03/2012	<p>Соња ГАБЕЛИЋ СПИЦЕР 25/09/1974 Београд</p> <p>Горан МИЛЕТИЋ 15/11/1972 Београд</p> <p>Дарко КЌНИНГ 16/06/1987 Земун</p> <p>Слободан СТОЈАНОВИЋ 09/05/1978 Београд</p> <p>Јованка ТОДОРОВИЋ САВОВИЋ 16/09/1980 Београд</p> <p>Адам ПУШКАР 30/12/1976 Београд</p>

3.	23138/13	21/03/2013	<p>Горан МИЛЕТИЋ 15/11/1972 Београд</p> <p>Слободан СТОЈАНОВИЋ 09/05/1978 Београд</p> <p>Адам ПУШКАР 30/12/1976 Београд</p> <p>Маја МИЋИЋ 25/05/1984 Београд</p> <p>Бојана ИВКОВИЋ 27/01/1985 Београд</p> <p>Адорјан KARUCZ 25/03/1979 Кула</p>
4.	25474/14	26/03/2014	<p>Горан МИЛЕТИЋ 15/11/1972 Београд</p> <p>Слободан СТОЈАНОВИЋ 09/05/1978 Београд</p> <p>Адам ПУШКАР 30/12/1976 Београд</p>
			<p>Маја МИЧИЋ 25/05/1984 Београд</p> <p>Бојана ИВКОВИЋ 27/01/1985 Београд</p> <p>УДРУЖЕЊЕ „ПАРАДА ПОНОСА” БЕОГРАД регистровано 16/10/2010 Београд</p>

			Марко ИЛИЋ 05/02/1981 Ниш Иван БУРИЋ 15/12/1988 Београд Ивана САВИЋ 06/01/1977 Београд
--	--	--	---